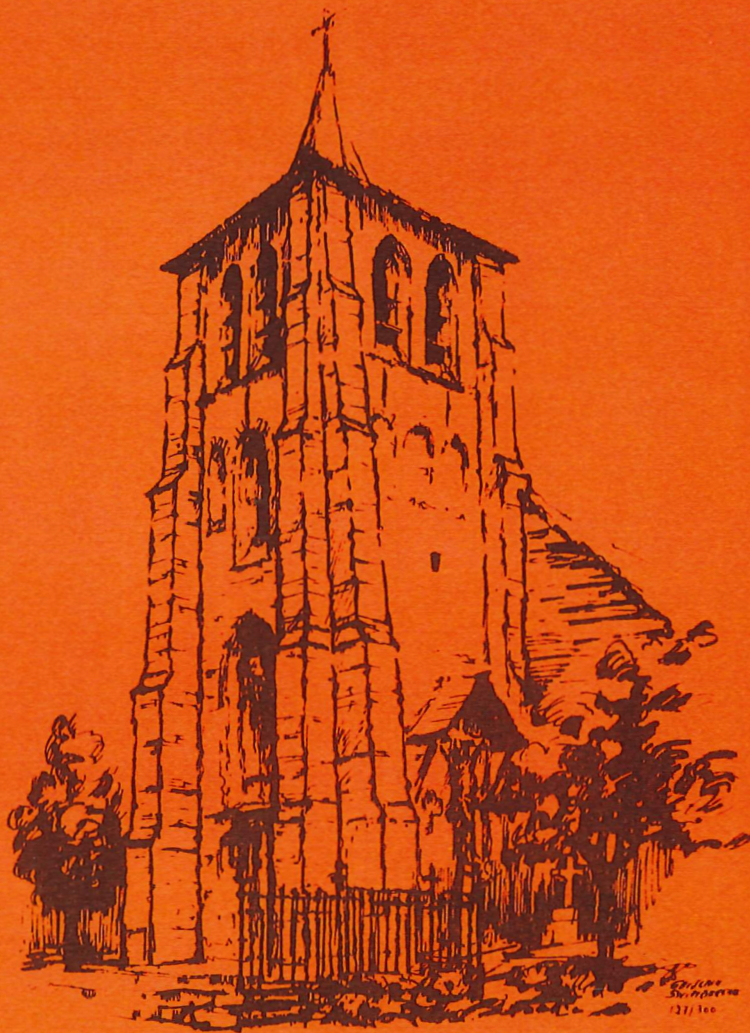

ZILLEGHEM

Verantw. Uitgever: B. Denys, Klapprozenlaan 13, 8200 Loppem-Zedelgem

MAART 1996 - 17de JAARGANG - Nr 1

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

CAPPON Géry	<i>Gedenktekens voor de gesneuvelden WO I in Groot-Zedelgem</i>	3
ARNOU Patrick	<i>Branden en brandbestrijding op de deelgemeente Aartrijke (±1935 - 1976)</i>	18

MAART 1996 - 17de JAARGANG - Nr 1

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Michel Demeyer

Klaprozenlaan 13, Loppem
B.J. Lievensstraat 12, Zedelgem
Patrijzenhoek 9, Zedelgem
Groenestraat 29, Zedelgem
Aartrijkestraat 18, Aartrijke
Aartrijkestraat 18, Aartrijke

Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Studies verschijnen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

GEDENKTEKENS VOOR DE GESNEUVELDEN WO I

IN GROOT ZEDELGEM

Géry CAPPON

Na WO I was de oprichting van een herdenkingsmonument voor gesneuvelden in elke stad en gemeente - ook buiten onze landgrenzen - een constant gegeven in de dorpsgeschiedenis. Gemeenten die geen dergelijke initiatieven namen, waren witte raven. Overal werd langs deze manier hulde gebracht aan de gesneuvelden. Hoe was de toestand op Groot-Zedelgem? Wie nam het initiatief, wie zorgde voor de financiële middelen, wie tekende de ontwerpen en de plannen, wie was de uitvoerder? Deze en andere vragen verdienen een antwoord, zodat die gedenktekens opnieuw verdiende belangstelling krijgen.

1. AARTRIJKE

In Aartrijke werd een tijdelijk comité opgericht. Julien van Caloen de Basseghem was één van de spilfiguren en fungeerde als verbindingspersoon met het gemeentebestuur. De oprichting van het gedenkteken stond op de agenda van de gemeenteraad van 25 februari 1920. Doordat raadslid Julien van Caloen de Basseghem zich had laten verontschuldigen, werd dit punt verdaagd⁽¹⁾. In de volgende gemeenteraad van 23 april 1920 besprak het gemeentebestuur uitvoerig dit agendapunt. Het comité had de intentie geld in te zamelen voor het monument en verzocht het gemeentebestuur als eerste over de brug te komen met een subsidie als "*goed voor-*

beeld en hoffelijke aansporing". In dezelfde zitting konden de eerste ontwerpen besproken worden; ze waren alle van de hand van de Aartrijkse beeldhouwer Leonard Devisch, die zelf oud-strijder was.

Onder het voorzitterschap van dr. med. Henri Baeckelandt, verleende het gemeentebestuur een subsidie van 5 000 fr aan het comité. Aan de subsidie waren twee voorwaarden gekoppeld: enerzijds het recht van het gemeentebestuur op het definitieve ontwerp mee te bepalen en te wijzigen en anderzijds de bepaling van de plaats van inplanting.⁽²⁾

De inhuldiging vond plaats op 7 november 1920 in aanwezigheid van de plaatselijke burgerlijke en geestelijke overheid. De heer Minister baron Ruzette en de Gouverneur van West-Vlaanderen waren op de plechtigheid aanwezig. Heel Aartrijke was die dag op de been en beleefde de feestelijkheden vanop de molenwal; de molen was voor deze gelegenheid versierd. De bordjes waarop de 52 namen van de gesneuvelden opgetekend waren, werden door evenveel meisjes -volledig in het wit gekleed - gedragen. De Zedelgemse fanfare was bij de plechtigheid betrokken en besloot de viering met de Vlaamse Leeuw.

Uit een kranteartikel kan opgemaakt worden dat het comité in Aartrijke de lokale VOS-afdeling was, o.l.v. Emiel Depuydt.⁽³⁾⁽⁴⁾

Bij de inhuldiging was het monument nog niet helemaal afgewerkt. Gedurende de laatste dagen van juni 1921, korte tijd vooraleer beeldhouwer Leonard Devisch Aartrijke verliet, legde hij de laatste hand aan het gedenkteken. Later werd nog een bloemperkje aangelegd waaromheen een ijzeren hekwerk geplaatst werd.

Naar aanleiding van de verfraaiingswerken in de dorpskern van

Oorlogsmonument WO I te Aartrijke

Aartrijke werd dit gedenkteken in 1995 verplaatst tussen de kerk en het voormalig gemeentehuis van Aartrijke. Precies 75 jaar heeft het gedenkteken op zijn oorspronkelijke plaats gestaan; de Aartrijkenaars vertellen dat de schreeuwende soldaat bakker Fonteyne iedere morgen wekte... zijn architecturaal waardevolle bakkerij, daterend uit 1684, werd gesloopt in 1992.

2. LOPPEM

De gemeente Loppem was de eerste in de rij die uitpakte met een gedenkteken voor de gesneuvelden uit WO I. Het was burgemeester Albert van Caloen, die in de gemeenteraad van 4 februari 1919 pleitte voor een herdenkingsmonument. Hij wees op de plicht van het Loppemse gemeentebestuur tegenover *"diegenen die den grond van het lieve Vaderland, zelfs ten koste van hun bloed hebben verdedigd tegen een snooder indringer"*⁽⁵⁾

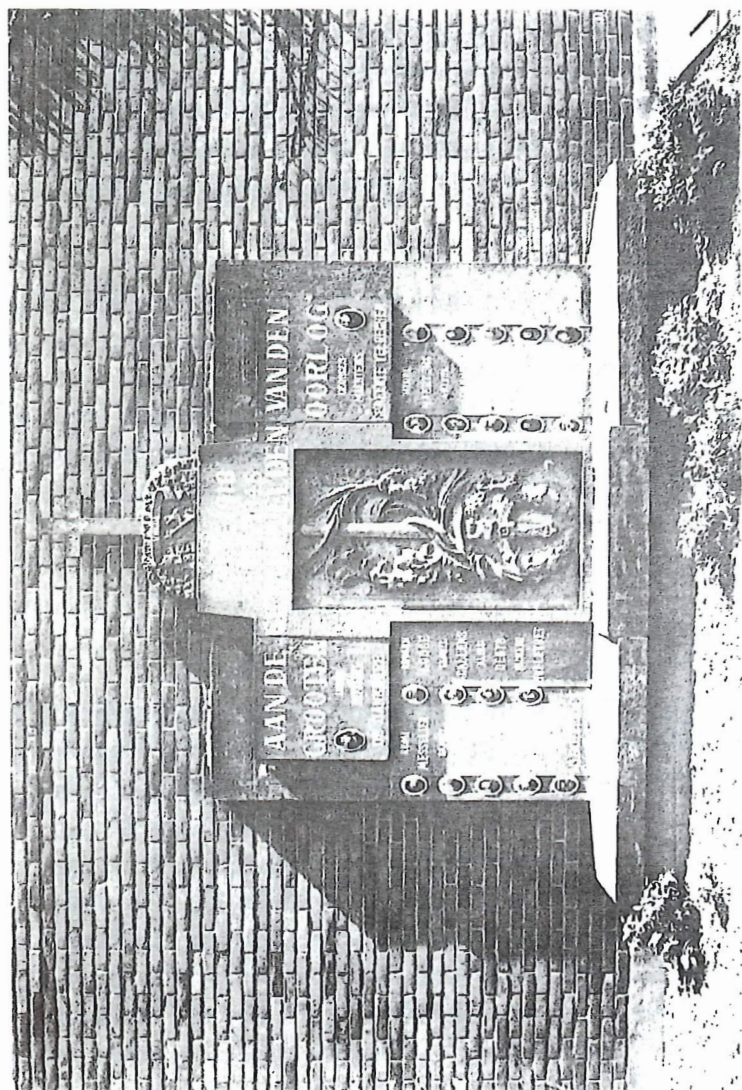
In de volgende gemeenteraadszitting van 4 maart kwam dit punt opnieuw ter sprake. Het engagement van het Loppems gemeentebestuur was duidelijk verzwakt! Alle inwoners zouden de gelegenheid krijgen om hun bijdrage voor het monument te bezorgen; een nominatieve inschrijvingslijst zou opgesteld worden. Het eventueel tekort zou bijgepast worden door de gemeentelijke overheid.⁽⁶⁾ Intussen bleek dat Richard Deknock en L. Devos reeds een geldinzameling opgezet hadden, waarbij zij een voorlopig resultaat voorlegden van 1.402,90 fr.⁽⁷⁾ In de gemeenteraadszitting van 4 augustus 1919 hadden de plannen concrete vormen aangenomen. Architect Viérin was belast met het ontwerp, dat in deze raadszitting samen met het bestek voorgelegd werd. Het voorgestelde basismateriaal was "pierre d'Euville". De gemeenteraad keurde het voorstel goed; de aanbesteding volgde.⁽⁸⁾

Oorlogsmonument WO I te Loppem

De notulen van de gemeenteraad van 18 november 1920 vertellen meer over de financiële toedracht: het prijskaartje bedroeg 4.182,98 fr. Het comité had zijn inbreng kunnen optrekken tot 2.422,90 fr, zodat het Loppems gemeentebestuur 1.760,08 fr moest bijpassen⁽⁹⁾. Uit de verslagen van de gemeenteraad kan afgeleid worden dat het gedenkteken onthuld werd op 4 september 1920; twee maanden eerder dan in Aartrijke.

De gemeenteraad besliste om op die dag een extraatje in te bouwen. Er werd een plechtige rouwdienst opgedragen in de Sint-Martinuskerk om 10 uur, ter nagedachtenis aan de gesneuvelden. E.H. Pyck, gewezen coadjutor, hield de gelegenheidshomilie. Naast de burgerlijke en de geestelijke overheden waren de familieleden van de gesneuvelden en de Loppemse soldaten uitgenodigd. In de kerk was hun plaats voorbehouden. Het gemeentebestuur bood op die dag aan de genodigden een maaltijd aan, die geserveerd werd in de oude gemeenteschool (nu Steenburgsestraat)⁽¹⁰⁾. Er werd een groepsfoto genomen voor de herberg De Zwaan, die bewoond was door Richard Deknock. De Oostkampenaar Baete had de maaltijd verzorgd en kreeg het aan de stok met het Loppemse gemeentebestuur, dat elke rekening van Baete weigerde te betalen. Voor de Vrederechter kwam het tot een minnelijke schikking, waarbij een totaalprijs van 700 frank overeengekomen werd. De Loppemse gemeentesecretaris schreef in zijn notulen: "*het spreekwoord indachtig nog voordeliger een redelijke overeenkomst dan een goed proces*"⁽¹¹⁾. Meer dan honderd oud-strijders, waaronder majoor Victor Naessens, staan op de foto. Ruim twee derden droegen hun militair uniform. Victor Naessens werd later generaal en was beroemd om zijn verdediging van het Fort van Loncin bij Luik in 1914⁽¹²⁾.

Oorlogsmonument WO I te Veldegem

3. VELDEGEM

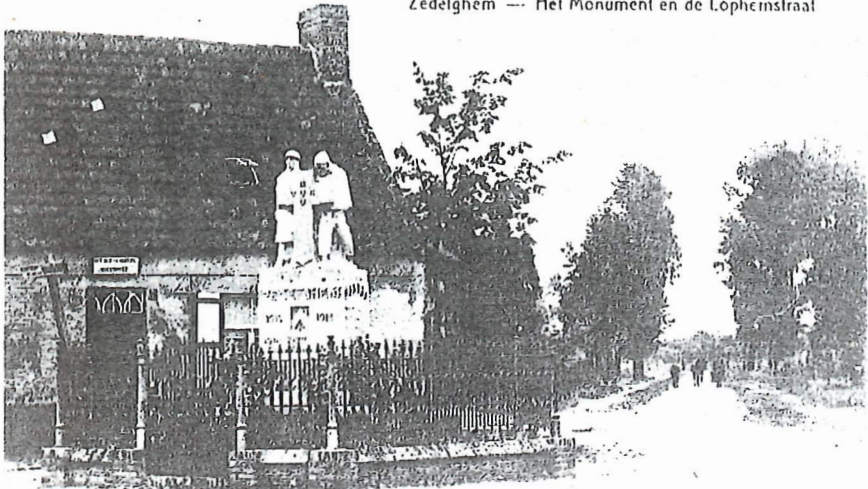
De gemeente Veldegem was de laatste in de rij om zich te buigen over de oprichting van een gedenkteken voor de plaatselijke gesneuvelden. Dit is helemaal niet verwonderlijk. Veldegem werd pas in 1920 een autonome gemeente en de nieuwe bewindslieden hadden hun handen vol met o.m. de installatie en de organisatie van de nieuwe gemeente.

Net als in Aartrijke, kwam ook hier het initiatief van een lokaal comité. OP 22 april 1925 keurde de gemeenteraad unaniem een subsidie van 3.000 fr goed. Mocht de subsidie eventueel een overschot vertonen, dan zou het restant aan de gemeentekas overgemaakt worden. Er wordt met geen woord gerept over een eventueel tekort! De gemeenteraad belastte het College van Burgemeester en Schepenen met het toezicht op het werk⁽¹³⁾.

4. ZEDELGEM

In Zedelgem ging het initiatief uit van de plaatselijke Vlaamse Oudstrijdersvereniging (VOS). Ze vond in schepen Strubbe een bondgenoot; hij kaartte de oprichting van een monument aan in de gemeenteraad van 17 mei 1923. Voor deze gelegenheid kwam een afvaardiging van de oudstrijders de gemeenteraad bijwonen, waarvoor burgemeester Rommel toelating gegeven had. De oudstrijders meldden dat de geldinzameling bij de Zedelgemse bevolking 3.000 fr opgeleverd had en zij drukten de wens uit dat het gemeentebestuur een subsidie zou willen toekennen van 7.000 fr. De negen aanwezige raadsleden keurden unaniem de gevraagde subsidie goed. Het gemeentebestuur wees erop dat er in geen geval bijkomende middelen gevraagd mochten worden én dat de oudstrijders

Zedelghem — Het Monument en de Loppemstraat

Uitd.: Van Steenlant — Zedelghem

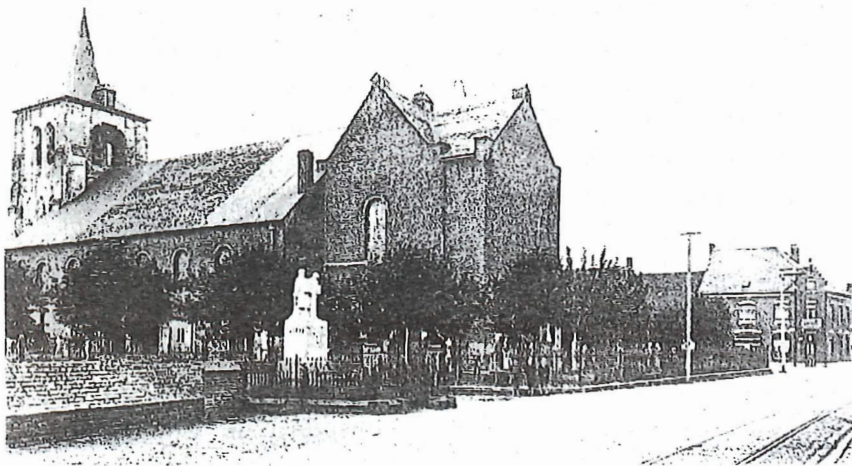
Oorlogsmonument WO I te Zedelghem

Boven: Aan het kruispunt Loppemsestraat-Groenestraat

Onder: Boven de overwelfde Plaatsbeek.

Zedelghem Herk - Dorp.

zelf dienden in te staan voor de plaatsing van het monument. Ook de opschik viel ten laste van de oud-strijders. In dezelfde raadszitting bleek dat het monument midden het dorpsplein geplaatst zou worden. De feestelijkheden werden voorlopig vastgesteld op de derde zondag van september⁽¹⁴⁾.

Na overleg tussen het gemeentebestuur en het feestcomité, werd de onthulling van het gedenkteken vastgesteld op woensdag 15 augustus 1923. Het is O.-L.-Vrouw Hemelvaart en de datum valt in de week van "*Lauwije kermesse*". Het gemeentebestuur besloot voltallig deel te nemen aan deze "*nationale betooging*"⁽¹⁵⁾. Zo staat het in de notulen vermeld.

Twee jaar later zat de oud-strijdersvereniging blijkbaar opgescheept met een financiële kater. Het monument stond er, dat wel, maar de financiële middelen ontbraken voor het nodige metselwerk en een metalen omheining. Het College van Burgemeester en Schepenen stelde voor om een extra subsidie van 1.000 fr toe te kennen. Dit voorstel werd niet door iedereen gesteund. Er ontstond in de gemeenteraad een hevige discussie, waarbij de stemming resulteerde in 5 stemmen voor en 5 tegen; de extra subsidie werd dus afgewezen!⁽¹⁶⁾ Uiteindelijk kwam alles tot een goed einde: de metalen omheining werd geplaatst op de kosten van de oud-strijdersvereniging. Henri Deloof, voorzitter van de oud-strijdersbond, kreeg de toelating van het gemeentebestuur om het parkje rond het gedenkteken te bebloemen en het hekwerk te verven. Als tegenprestatie (!) moesten Henri Deloof en zijn collega's de omheining rond het kerkhof van een nieuwe verflaag voorzien⁽¹⁷⁾.

Tot op heden werd dit standbeeld tweemaal verplaatst. Aanvankelijk stond het gedenkteken op het T-kruispunt van de huidige Loppemsestraat en de Snellegemsestraat. De opstelling was cen-

traal op het wegdek en het verkeer (lees: de passanten) moest er om het beeld heen rijden. De tweede plaats, waar het standbeeld zich situeerde, lag op de duiker boven de beek aan de Snellegemsestraat; de beek was toen nog niet overwelfd. De huidige plaats is het kerkhof rond de Sint-Laurentiuskerk, kant Sint-Laurentiusstraat. Momenteel loopt een procedure bij het Ministerie van Monumenten en Landschappen i.s.m. het Zedelgemse gemeentebestuur, waarbij o.a. de "*merkwaardige*" grafzerken in het algemeen dorpsgezicht beschermd zullen worden.

Opdat de andere oorlogsgedenktekens niet in het vergeetboek zouden raken, is ook daar aandacht voor bescherming geen overbodige luxe.

Eindnoten:

1. E.H. A. Vervenne meldt in zijn boek "*Geschiedenis van Loppem*" twee namen die niet voorkomen op het gedenkteken in Loppem, namelijk Maurice Verhaeghe en Edgard Vermoortel.
2. Het krantartikel in de "*Oude Thorhoutenaar*" van 12 november 1920 meldt m.b.t. Aartrijke dat er 52 gesneuvelden zijn. Op het standbeeld zijn 56 namen ingebeiteld, die alfabetisch op de familienaam voorkomen, met uitzondering van de volgende vier: C. Crevits, Ed. Devoogt, M. Geneyn en R. Steenkiste.

BIJLAGE 1: Gedenkteken in Aartrijke.

Inscripties:

- * "*AVV - VVK*"
- * "*Welk nut ligt er in het storten van ons bloed*"
- * De namen van de gesneuvelden:
 - Voorzijde: "*B. Aneca, J. Anseeuw, H. Baeckelandt, A. Baesens, J. Barbier, J. Buffel, A. Carnier, R. Casier, A.*"

Catrysse, C. Clarysse, C. Clement, R. Coeman, B. Coeman, M. Coeman, A. Debusschere, J. Debusschere, R. Debryne, C. Crevits, L. Deceur, C. Defloo, A. Dejonghe, E. Dejonghe"

- Rechterzijde: *"F. Decorte, F. Maertens, C. Maes, J. Mahieu, J. Sabbe, R. Sinnaeve, E. Spillier, J. Vanhoutte, J. Van Slembrouck, R. Van Wallegem, L. Vansteenkiste, J. Verhelst, L. Vuylsteke, R. Vuylsteke, A. Willem, M. Wittezaele, M. Geneyne, R. Steenkiste"*

- Linkerzijde: *"A. Demets, O. Demets, Demeulemeester, B. Desender, H. Desender, H. Desmedt, K. Dewilde, F. Dupon, A. Eeckeloo, A. Gekiere, L. Hendryckx, R. Hendryckx, C. Janssens, I. Kindt, A. Lievens, Ed. Devooght"*.

BIJLAGE 2: Gedenkteken in Loppem

Inscripties:

* *"Voor God en Vaderland"*

* Architect: *"J. Viérin, bouwmeester"*

* Uitvoerder: *"J. De Plancke, Yper"*

* *"Gesneuveld voor het vaderland, 1914-1918"*

* *"R.I.P."*

Namen van de gesneuvelden:

- *"Grymonprez Jules, Kinsabil Richard, Baert Honoré, Timmerman Raymond, Misseeuw René, Casert Oscar, De Cloedt Camille, Vantroostenberghe René"*

Op de achterzijde: *"Redee Eduard, Anseeuw Pieter, De Pauw Arsène, Slachtoffers van den Oorlog 17-18 October 1918"*

- Er zijn 6 foto's van slachtoffers aangebracht op het gedenkteken; waarschijnlijk geen foto van de eerste en de laatste uit de genoemde opsomming.

BIJLAGE 3: Gedenkteken in Veldegem

Inscripties:

- * *"AVV - VVK"*, aangebracht op het kruis
- * *"Vrede"*, aangebracht onder het kruis
- * *"Jules Pouille, Roeselare"*, aangebracht op de sokkel
- * *"Aan de gesneuvelden van den grooten oorlog"*
- * *"1914 - 1918"*
- * *"1940 - 1945"*

Namen van de gesneuvelden

- linkerkant: *"André Rotsaert, Remi Messelier, Camiel Vanhullebusch, Alidor Cocquyt, August Dekorte, Theophil Allemeersch, Euard Loose, Camiel Callens, Alois Delys, Richard Hollevoet"*

- rechterkant: *"Georges Maertens, Henri Maertens, Arthur Verduyn, Leon Wittevrongel, Albert Vermeulen, Gustaaf Desauvage, David Van Watermeulen, Leon Vermeersch, Richard Neels, August Lingier, Henri Bouba"*

BIJLAGE 4 : Gedenkteken in Zedelgem

Inscripties:

- * *"Zedelghem aan zijn gesneuvelden 1914 - 1918"*
- * *"Ant. Van Parijs, Deinze"*, aangebracht op de sokkel

Namen van de gesneuvelden

- rechterkant:

Baes Cyriel, 17-10-18, met foto

Benoot Kamiel, 28-9-18 (foto is verdwenen)

Bonte Kamiel, 9-7-15, met foto

Boudt August, 12-8-14, met foto

Boudt Edmond, 26-11-18, met foto

- Buffel Joachim, 26-8-14, met foto*
 - achterkant:
Deketelaere Edmond, 22-10-18, met foto
Develter August, 4-11-17, met foto
Develter Kamiel, 5-11-14, met foto
Eecloo Gustaaf, 4-10-18, zonder foto
Maes Jules, 25-11-15, met foto
Misseeuw Kamiel, 14-7-17, met foto
Ryheul Valentijn, 10-14, zonder foto
 - linkerkant:
Sabbe Kamiel, 10-2-18, met foto
Vandenberghes Achiel, 9-14, zonder foto
Van Eenoo Leo, 28-9-18, met foto
Verhelst Karel, 6-10-14, met foto
Verstraete Gaston, 27-5-18, met foto

BRONNEN:

1. Gemeentearchief Zedelgem: Notulen van de gemeenteraad Aartrijke 1914-1933, 25 feb. 1920 folio 69 v.
2. o.c. 23 april 1920, folio 73 r/v.
3. E. Decock en U. Naert, *Beeldhouwer Leonard Devisch, 1888-1930*, Aartrijke 1980.
4. Weekblad "De Oude Thouroutenaar", 12 nov. 1920.
5. Gemeentearchief Zedelgem: Notulen van de gemeenteraad van Loppem, 5 feb. 1918 - 28 nov. 1936; 4 feb. 1919.
6. o.c., 4 maart 1919
7. o.c., 7 augustus 1919
8. o.c., 18 mei 1920
9. o.c., 18 mei 1920
10. o.c., 8 januari 1920
11. A. Vervenne, *De Parochie Loppem*, 1980, pag. 128
12. Gemeentearchief Zedelgem, Notulen van de gemeenteraad van Veldegem (27/5/1921 - 15/1/1939), dd. 22 april 1925 folio 93
13. o.c., Notulen van de gemeenteraad van Zedelgem (12/11/1897 - 2/12/1825), 17 mei 1923, nr. 101
14. o.c., nr 102
15. o.c. 11 sep. 1925 nr. 117
16. o.c. 26 mei 1926
17. Weekblad "De Stem uit het Vaderland". jg. 16 nr. 9 dd. 26/6/1921

BIBLIOGRAFIE

Jacobs Mariette, *Zij, die vielen als helden,....*, Brugge, 1995.

Deel van een krantenartikel van eind 1979:

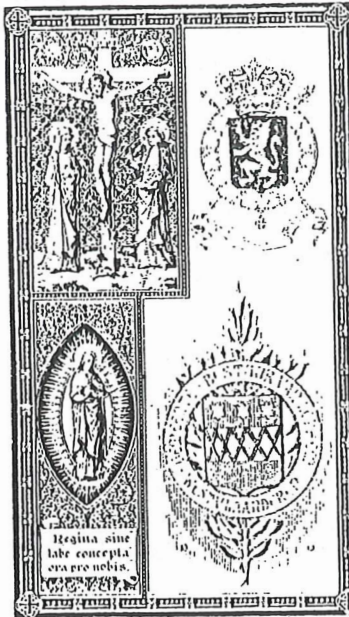
Op 17 jan. 1922 kwam een feestkommissie in de Gildezaal bijeen. Tot deze feestkommissie behoorden: gemeenteraadsleden, het VOS-bestuur, VOS-afgevaardigden en bijzondere ingezetenen der gemeente waaronder pastoor Ronse en burgemeester Rommel-Verscheure.

Tijdens deze bijeenkomst moest een keuze gedaan worden en het type van het gedenkmonument bepaald. Trouwens de mededingende kunstenaars hadden vier schetsen en drie maketten ingestuurd.

Na een vrije bespreking der verkleinde modellen door E.H. Ronse,

werd de makette van de h. Van Parijs, Tolpoortstraat te Deinze, aangemen. Deze makette stelde een soldaat en een burger, die samen het zware kruis van de oorlog dragen, voor. Immers, de ouders leden om hun strijdende echtgenoten, ofwel leden zij, ouders en vrouwen om hun gevluchte volk. Allen leden hier onder de wrede bezetting, terwijl de dappere soldaten voor land en vrijheid streden.

Deze gedachte werd aldus aan de makette van de h. Van Parijs toegeschreven, terwijl de andere modellen minder symboliek bevatten en eerder nog 't oorlogstema weergaven.(...)

✠
ZALIGE GEDACHTENIS
DER
INWONERS van LOPIËM
die slachtoffer geweest zijn van den
OORLOG 1914-1918.

SOLDATEN :

Baert Honoré	Kinsabyl Richard
Casert Oscar.	Misseeuw René
Declodt Camiel	Timmerman Raym.
Grymonprez Jules	Verhaeghe Maurice.

BURGERS :

Anseeuw Pieter	De Pauw Arsenia
Copman Karel	Redée Edward.

R. I. P.

Zie neer, o God, met welbehagen,
zie neer op de offerand,
door ons op d'aantaa opgedragen
van 't dierbaar vaderland.

De gesneuvelde soldaten.

Stout zij tanen op ons kisten,
drongt ze, vrienden, troostbaar, al,
denkend dat een ware christen
't ware leven smidt in 't graf.

De bezwekene burgers.

AKTEN VAN GELOOF, HOOP EN LIEFDE.

Drukk. v. d. Abeele-V. Vlaenderen, Lophem.

**BRANDEN EN BRANDBESTRIJDING
OP DE DEELGEMEENTE AARTRIJKE
(± 1935 - 1976)**

Patrick ARNOU

Na een kort algemeen historisch overzicht over de brandbestrijding te lande (zie: ZILLEGHEM, jaargang 13, nr. 4) en bijdragen over branden en brandbestrijding op de deelgemeenten Zedelgem (zie ZILLEGHEM, jaargang 14, nr 2) en Loppem (zie: ZILLEGHEM, jaargang 15, nrs 1 en 2), gaan we nu de branden en brandbestrijding op de deelgemeente Aatrijke nader bekijken, en dit in de periode ± 1935 tot aan de samensmelting in Groot-Zedelgem in 1976.

We steunen daarbij vooral op het gemeentelijk archief, waar we voor Aatrijke vijf bundels aantreffen. Drie ervan betreffen de algemene organisatie van de brandbestrijding op die gemeente, en daarnaast betreft een vierde en meest belangrijke bundel de brandverlagen uit de periode 1939 tot 1976.

Een vijfde bundel betreft het bijwonen van de Sint-Barbarafeesten van de Torhoutse Brandweer. De deelgemeente Aatrijke is overigens de enige die aan dit leukere aspect van de brandbestrijding een archiefbundel heeft gewijd.

Een eigen brandverzekering sinds 5 augustus 1900.

Ook in Aatrijke was er vóór het in werking treden van de wet van 16 februari 1934 geen georganiseerde brandbestrijding ingericht. Speciaal was er wel een eigen Aatrijkse brandverzekering, de Sint-Donatusgilde genoemd, die werd opgericht op 5 augustus 1900.

De gilde verzekerde haar aangesloten leden voor brandschade, geleden aan roerende of onroerende goederen "op het grondgebied der gemeente Aertrycke gestaande", en dit tot een maximum bedrag van 50.000 frank voor gebouw met inhoud.

De verzekeringsmaatschappij was opgericht onder de vorm van een coöperatieve vennootschap, en alle leden dienden bij hun aansluiting een aandeel van 1 frank te volstorten. Daarnaast diende ze jaarlijks uiteraard ook de verzekeringspremie te betalen. Om lid te kunnen worden diende men door twee andere leden te worden voorgedragen.

De 'maatschappij' werd bestuurd door een bestuurraad van negen leden, en een toezichtsraad van zes leden, door de algemene vergadering verkozen voor een periode van negen jaar. Door de bestuurraad werd in hun midden een voorzitter, een ondervoorzitter, een secretaris en een dagelijks bestuurder aangeduid. Al deze bedieningen werden kosteloos uitgeoefend. Wel was voorzien in de aanstelling daarnaast van "eenen betaalden bediende" om het administratieve werk van de brandverzekering op zich te nemen.

De leden van de toezichtsraad hadden niet alleen tot taak de gang van zaken in de vereniging zelf te controleren, maar ook om "de verzekerde goederen en hunne eigenaars in het oog te houden, ten einde alle onvoorzichtheid en gevaar te voorkomen".

Hiertoe konden zelfs wijkmeesters benoemd worden.

De vereniging werd oorspronkelijk opgericht voor 29 jaar, te rekenen vanaf 1 januari 1901.

Er traden 46 stichtende leden toe, weergegeven als volgt: Burg. Lievens, Julien van Caloen de Basseghem, Henri De Puydt, Désiré van Ghillewe, A. De Knock, G. Fonteyne, A. Pollet, L. Rabaey, V.

SINT-DONATUS GILDE

Brandverzekering van Aertrycke

(SAMENWERKENDE MAATSCHAPPIJ)

gesticht den 5 Oogst 1900.

LIDMAATBOEKSKEN

VAN

(Namen) *Mr August Beckels*
(Beroep) *Kleinzeuker*
woonachtig te *Aertrycke*
als deelgenoot aangenomen den

Namens de Brandverzekering van Aertrycke,

DE DEELGENOOT,

Grootboek N^o *580*
H. 639.

Priem, A. Maes, Ch. Van Craeynest, Jan Slembrouck, Ch. Bruynooghe, Karel Maertens, E. Claeys, Augustus De Grootte, Dr. Henri Baekeland, Lahousse Frederik, Wwe Louis Pollet, F. Coeman, Ch. Mahieu, R. Van de Walle, Sinave Isidoor, Ch. Pollet-Denoo, Bernard Van Slembrouck, Ph. De Sopper, D. Jonckheere, Ch. Gunst, Ch. De Langhe, H. Roels, Fr. Anthierens, Jan Roose, Demonie Francis, F. Ramon, C. Denoo, E. Loose, C. Forrier, L. Puype, E. De Mets, L. Ramon, Richard Mouton, J. Allemeersch, A. Eeckeloo, Charles Hendryckx, G. Termote, A. De Wulf-Van Thournout.

De eerste raad van bestuur bestond uit:

Voorzitter:	Julien van Caloen de Basseghem
Ondervoorzitter:	Désiré Van Ghillewe
Dagelijks bestuurder:	Henri De Puydt
Secretaris:	Dr. Henri Baekeland
Leden:	Désiré Jonckheere Camille Denoo Philip De Sopper Ambrosius De Wulf-Van Thournout Charles Pollet-Denoo

Als eerste toezichters werden benoemd:

Voorzitter:	Burgemeester Lievens
Ondervoorzitter:	Louis Rabaey
Leden:	Charles Bruynooghe Edward Demets Karel Maertens Charles Van Craeynest

De eigen Aartrijkse brandverzekering bestaat op heden nog steeds, zij het nu in samenwerking met een nationale verzekeringsmaatschappij.

Geen eigen brandweerkorps

Het kan verwondering wekken dat de plaatselijke Aartrijkse gemeenschap klaarblijkelijk wel een verzekeringsmaatschappij uit de grond kon stampen, maar er anderzijds geen eigen brandweerkorps werd opgericht.

De oorzaak daarvan lag allicht bij het beperkt aantal grote branden.

In 1936 laat de gemeente aan de verzekeringsmaatschappij U.P.B. weten dat er in de voorbije 10 jaar slechts 6 branden plaatsvonden, waarbij in welgeteld één geval beroep werd gedaan op het brandweerkorps van Torhout. Voor deze tussenkomst had men toen 700 fr moeten betalen.

Dit wijst erop dat de meeste branden nog geblust werden met behulp van ter plaatse voorhanden zijnde materiaal en met hulp van de bureu.

Slechts bij grote branden werd het korps van Torhout opgeroepen.

Dit gaf soms aanleiding tot moeilijkheden wanneer de eigenaar op eigen initiatief de brandweer had opgeroepen, en nadien de kosten daarvan niet wilde betalen. Ook de gemeente deed dan moeilijk over de betaling van deze kosten, gezien de oproeping zonder haar toestemming was gebeurd.

Daarom vroeg de stad Torhout op 6 februari 1932 dat de gemeentebesturen van de omliggende gemeenten zich zouden borg stellen voor de betaling van de tussenkomsten, gevraagd door hun inwoners, en dit via een vast tarief.

Hierop werd gereageerd door de burgemeester van Ichtegem, die

voorstelde dat de gemeente een jaarlijks forfaitair bedrag zou betalen aan Torhout, waarvoor Torhout dan zonder verdere vergoeding te vragen, steeds zou tussenkomen bij branden op deze gemeente.

Gevraagd werd of Aartrijke ook zou deelnemen aan een bespreking daaromtrent. Het resultaat daarvan bevindt zich niet in het bundel, maar wij menen te kunnen afleiden dat Aartrijke toen in elk geval geen overeenkomst met Torhout in die zin gesloten heeft.

Overeenkomst met de stad Torhout

De wet stak Torhout echter een handje toe...

Door de wet van 16 februari 1934 werd elke gemeente verplicht hetzij zelf een brandweerdienst op te richten, hetzij een overeenkomst af te sluiten met een andere gemeente, die over dergelijke dienst beschikte. Deze verplichting werd verder uitgewerkt door het koninklijk besluit van 15 maart 1935, dat de gemeenten indeelde in gewestelijke groepen ter bestrijding van brand.

Aartrijke werd ingedeeld in de gewestelijke groep Torhout, samen met Zedelgem, Veldegem, Ichtegem, Koekelare, Kortemark en Handzame.

Op 10 maart 1936 drong provincie-gouverneur Baels bij de gemeenten aan opdat zij zo spoedig mogelijk hun nieuwe verplichtingen inzake brandbestrijding zouden nakomen.

In maart en april 1936 gingen te Torhout twee vergaderingen door voor de gemeenten, die behoorden tot de gewestelijke groep Torhout en na bespreking door de Aartrijkse gemeenteraad op 20 april en 15 mei 1936 werd uiteindelijk beslist een overeenkomst af te

sluiten met stad Torhout ten einde de hulp van dit brandweerkorps te bekomen in geval van brand.

De overeenkomst zelf werd op 15 mei 1936 ondertekend, en bepaalde dezelfde voorwaarden als deze tussen de gemeente Zedelgem en de stad Torhout van 22 april 1936 (zie ZILLEGHEM, jaargang 14, nr 2, blz. 60), zijnde in essentie dus een jaarlijkse bijdrage van 15 centimes per inwoner en een afzonderlijke vergoeding bij elke brand waarvoor bijstand werd gevraagd.

Deze afzonderlijke vergoeding werd berekend op basis van het materiaal en het aantal manschappen dat de Torhoutse brandweer bij de brand had ingezet.

Na de ondertekening van deze overeenkomst, was Aatrijke in principe dus verzekerd van de hulp van het Torhoutse brandweerkorps.

Terugkrijgen van de gemaakte onkosten

De wet van 16 februari 1934 sloot niet uit dat de gemeente de afzonderlijke vergoeding, die ze bij elke tussenkomst van het opgeroepen brandweerkorps diende te betalen, nadien poogde te verhalen op degene bij wie de brand was uitgebroken, of op diens verzekeringsmaatschappij.

Gezien een groot deel van de Aatrijkse inwoners intussen verzekerd was bij de plaatselijk Sint-Donatusgilde, sloot de gemeente op 7 maart 1939 een algemene overeenkomst af met deze brandverzekering, waarbij deze laatste er zich toe verbond om in geval van bijstand van het Torhoutse korps n.a.v. brand bij één van haar verzekerden, de vergoeding terug te betalen die de gemeente Aatrijke daarvoor aan Torhout moest betalen. Deze overeenkomst

bleef bestaan tot in 1950, wanneer ze door de Sint-Donatusgilde werd opgezegd.

In dezelfde overeenkomst werd bepaald dat om "misbruiken" te voorkomen er met de gemeente werd overeengekomen dat alleen bepaalde gemachtigde personen bevoegd werden gemaakt om de brandweer op te roepen.

Dergelijke personen zouden aangeduid worden op alle wijken van de gemeente, en een bericht daarvan zou worden bezorgd in elke woning. Gedroeg een verzekerde van de Sint-Donatusgilde zich niet naar deze richtlijn en riep hij uit eigen beweging onmiddellijk de brandweer op, dan riskeerde hij alle daaraan verbonden kosten zelf te moeten terugbetalen aan het gemeentebestuur, zonder tussenkomst van de Aartrijkse verzekeringsmaatschappij.

Betrof het een brand op een niet bij de Sint-Donatusgilde verzekerde eigendom, dan vorderde de gemeente deze vergoeding terug van de betrokken eigenaar of van diens verzekeringsmaatschappij. Zo betaalde Baron de Maere d'Aertrycke nog op 30 mei 1948 een bedrag van 1.504 fr aan de gemeente Aartrijke als terugbetaling van de vergoeding die deze had moeten betalen aan de stad Torhout wegens brand in de bossen van het domein de Maere op 29 maart van dat jaar.

Bericht aan de bevolking

Door het gemeentebestuur werd intussen - zoals voorzien in de overeenkomst met de Sint-Donatusgilde - effectief aan alle inwoners een gedrukt bericht bezorgd, waarin werd meegedeeld dat voortaan de inwoners konden "in geval van brand van enig belang de hulp van het pompierskorps van Torhout verkrijgen".

Daarvoor diende men zich in geval van brand naar één van de per-

sonen te begeven, die gemachtigd waren om de brandweer op te roepen.

Deze gemachtigde personen waren de burgemeester Arseen Lievens, de schepenen Remi Lievens en Aloïs Degrande, de gemeentesecretaris Richard Demeulemeester, de gemeenteraadsleden Edmond Denoo, Remi Wittezaele, Remi Lagae, Hilaire Lanszweert en Maurice Meulemeester, de plaatsvervangende raadsleden Florent Simaey en Jan Cattrysse, de veldwachter Victor Jonckheere, en verder Evarist Depuydt, Jozef Soete, August Vanheste, Emiel Dewulf, Emiel Baesens, Arthur Olivier, Edmond Anthierens, Richard Jonckheere, Jozef Anthierens, Jan Deketelaere en Frans Lanssens.

Om het Torhoutse korps te bereiken moest met de telefoonnummers Torhout 1 (rijkswacht), 20 (stadsbestuur), 59 (Ons Huis) of 108 (politiecommissaris) vragen.

Daarnaast moesten ook steeds de Aartrijkse burgemeester en de veldwachter verwittigd worden.

De eerste Torhoutse tussenkomsten

Over de eerste tussenkomsten van de Torhoutse brandweer na het afsluiten van de overeenkomst van 15 mei 1936 zijn we niet zo goed ingelicht, gezien men in de Aartrijkse gemeentelijke administratie klaarblijkelijk tot het einde van de veertiger jaren de brandverslagen slechts in uitzonderlijke gevallen bijhield.

Wel vinden we een brand terug op 6 januari 1940 bij de vlashandelaar Leon Ramon in de Engelstraat. Een vasmijt had vuur gevat en een hoeveelheid ruw vlas ging in de vlammen op. De Torhoutse

brandweer werd verwittigd om 13u35 en kwam een kwartier later ter plaatse met een motorpomp en 7 mannen. Er dienden 70 meter slagen uitgerold om uiteindelijk één lans te kunnen inzetten. De brandweer werd wel nog geholpen door een 15 tot 20 plaatselijke mensen, die bij sprongen. Om 15 uur was de brand overmeesterd.

Intussen had het gemeentebestuur zich wel gebogen over het probleem van de watervoorraden.

In de dorpskom bevonden zich vooreerst twee artesische putten, eigendom van de gemeente, die in geval van brand konden worden gebruikt voor de waterbevoorrading.

De eerste put lag onder het marktplein (monding in de buurt van de vroegere standplaats van het oorlogsgedenkteken) en werd nog tot in de jaren zestig gebruikt in geval van waterschaarste.

Een tweede put lag op de hoek van Engelstraat en de Eernegemsestraat, niet ver van de kerk. Deze put werd verwijderd.

Tenslotte verkreeg de gemeente in 1936 van de brouwerij Depuydt dat zij de in onbruik geraakte put van deze brouwerij ook terug in werking mocht laten stellen en kon gebruiken in het algemeen belang.

Aldus had de gemeente uiteindelijk in het dorpscentrum drie watervoorraden ter beschikking in geval van brand.

Oorlogsjaren

Met de oorlog ontstond uiteraard een groter gevaar voor brand of ramp.

De centrale overheid spoorde daarom de gemeenten aan zoveel mogelijk maatregelen terzake te nemen.

Op 4 juni 1941 maakte de arrondissementscommissaris een veror-

dening bekend van de Kreiscommandantur in verband met "bos-, moeras- en graanveldbranden", alsook omtrent branden veroorzaakt "door het uitwerpen van brandstoffen door vijandelijke vliegtuigen".

Het gemeentebestuur liet daarop weten dat zij volgende maatregelen had genomen:

- 1° In iedere woning der gemeente werd een bericht besteld met de noodige onderrichtingen en de te nemen maatregelen bij geval van brand, wel namelijk het verwittigen van de overheid - het oproepen van het brandweerkorps - de eerste hulp.
- 2° Het gemeentebestuur is in telefonische verbinding met het pompierskorps van Torhout.
- 3° De alarmeering van de leden van de Z.H.D. is verzekerd voor eerste hulp.
- 4° Alle weerbare personen zijn verwittigd, bij geval van brand in hunne omgeving, onmiddellijk hunne medewerking te verleenen, door alle ter beschikking zijnde middelen."

Ingevolge verzoek om aanvullende inlichtingen van de arrondissementscommissaris werd daaraan op 1 juli 1941 nog toegevoegd dat in geval van brand iedere inwoner terecht kon op het gemeentehuis (telefoon nr. 13) of bij elke particuliere telefoonbezitter om de brandweer te Torhout op te roepen.

De Torhoutse brandweer was op dat ogenblik te bereiken op volgende nummers:

- Torhout 18 (Vandosselaere René op de markt te Torhout)
- Torhout 111 (dokter Leuridan in de Bassinstraat).

In 1943 werden door de hogere overheid opnieuw soortgelijke

vragen gesteld.

Op 21 mei 1943 liet het gemeentebestuur weten dat het Torhoutse korps te Aartrijke reeds verschillende malen doeltreffend was opgetreden, en dat het steeds telefonisch kon opgeroepen worden. Verder werd gewezen op de drie grote waterputten die in het centrum van de gemeente ter beschikking waren, alsmede op het feit dat verschillende leden van de plaatselijke luchtbeschermingsdienst onderricht kregen om eerste hulp te bieden bij brand en dit in afwachting van de komst van de brandweer.

Een eigen korps?

Bij besluit van de Secretarissen-Generaal van 31 mei 1944 werden alle gemeenten van meer dan 3.000 inwoners verplicht om zelf een eigen brandweerkorps op te richten.

Aartrijke kreeg aldus op 13 juni 1944 van de provinciegouverneur een aanmaning om een oprichtingsplan bekend te maken tegen 3 juli 1944.

Op 30 juni 1944 liet de Aartrijkse burgemeester weten dat hij bij gebrek aan leidend personeel geen mogelijkheid zag om dergelijk korps in de onmiddellijke toekomst op te richten.

Bovendien bleek dat vrijwel geen brandweermateriaal te koop werd aangeboden, nu de Duitse overheid ook bij bestaande korpsen veel van het aanwezige materiaal had opgeëist en er zich dus een overvloed aan vraag en een schaarste aan aangeboden materiaal voordeed.

Verder werd opnieuw gewezen op de doeltreffende hulp, geboden door het Torhoutse korps, op de drie waterputten door de gemeente ter beschikking gesteld, en op de opleiding van de leden van de plaatselijke luchtbeschermingsdienst.

Er werd beloofd dat het gemeentebestuur wel verder zou blijven

pogen een eigen brandweerdienst op te richten.

Bij deze brief werd ook een lijst gevoegd van het brandweermateriaal, waarover de plaatselijke afdeling van de passieve luchtbescherming beschikken kon.

Het ging om 4 bijlen, 3 spaden, 3 houwelen, 2 schoppen, 3 stormlantaarns, 1 lange trektang, 1 bol koord, 4 zaklampen, 8 emmers en 2 draagberries. Een deel van dit materiaal werd later nog in beslag genomen door de Duitse weermacht.

Met de bevrijding verviel ook de verplichting tot het oprichten van een eigen brandweerkorps, en door het nieuwe na-oorlogse gemeentebestuur werd niets in die zin meer ondernomen.

Hoevebranden

De brandbestrijding te Aartrijke bleef dus voorgoed in de handen van het Torhoutse korps.

Anders dan in Zedelgem en Loppem was er hier geen sprake van een eventuele bediening door Brugge, hetgeen ongetwijfeld te maken had met de gunstige geografische ligging van de stad Torhout, die slechts een zestal kilometer van Aartrijke verwijderd is.

Een ander verschilpunt met de deelgemeenten Zedelgem en Loppem was de aard van de ontstane brandhaarden.

In Aartrijke betrof het voor het overgrote deel hoevebranden, die te Zedelgem en te Loppem eerder schaars waren.

Het verschillend karakter van de deelgemeenten kwam dus ook hierin tot uiting.

Op 19 april 1949 breekt er 's avonds brand uit in de schuur en de stallingen van landbouwer Emerik Pille in de Rozenboomstraat. De brandweer verschijnt slechts ongeveer twee uur na het begin van de brand ter plaatse (er kan niet worden uitgemaakt of dit het gevolg is van een laattijdige oproep of van laattijdigheid in het uitrukken). Water wordt gehaald uit de waterput op de hoeve van Vanbelle Richard. De schade is aanzienlijk.

In de vroege morgen van 18 januari 1954 breekt brand uit bij landbouwer en vlashandelaar Willem Vanheste langs de Eernegemsestraat. Een hangaar met vlas gaat in de vlammen op. Het Torhoutse korps wordt opgeroepen en is een kwartier later ter plekke met zeven man en twee brandweerwagens.

Om voldoende bluswater te hebben moet een nabijgelegen beek worden afgedamd. De blussingswerken duren tot 's avonds. De schade is zeer aanzienlijk (ongeveer 400.000 frank) en overtreft het verzekerde bedrag.

OP 30 november 1956 vat de "rondrijdende maalterij" vuur, die is opgesteld op het erf van landbouwer Jules Verleye aan de Veldstraat. De vermoedelijke oorzaak is de "terugslag van de vlam bij het in gang stellen der motor". De brandweer is twaalf minuten na de oproep ter plaatse met twee wagens en 11 man. Het vuur is bij hun aankomst echter reeds gedoofd door de mensen van de hoeve zelf.

OP 7 juli 1957 doet een onvoorzichtigheid bij het koken van de was brand ontstaan in het washuis van de hoeve André Sanders op de Poorterijhoek. De brandweer is na zeven minuten reeds ter plekke, maar het vuur is opnieuw reeds gedoofd door de eigenaar en de bureu. De brandweer kan alleen nog enkele smeulende resten doven met een pistoollans.

Spelende kinderen zijn de oorzaak van een uitlaande brand in een bijgebouw - konijnenhok bij de weduwe Rondelez aan de Zeeweg-Noord op 2 april 1959. De brandweer is na 11 minuten ter plaatse, en zet drie straalpijpen in. Het gebouwtje gaat in de vlammen op, maar het woonhuis dat op 2,50 m staat, kan worden gered. Eerst werd de tankwagen leeggespoten, en daarna kon water genomen worden uit een nabijgelegen beek met groot waterdebiet.

In de zomer van 1959 brandt in de nabijheid van het kerkhof een stoppelveld af, waarbij een deel van de "gepikte en in stuiken staande oogst" van landbouwer Cyriel Declercq werd vernield.

De brandweer zet drie mistlansen in en helpt met het wegslepen van een aantal "stuiken rogge en haver", daarbij geholpen door de omwonenden. Een nog niet gepikte partij haver kon worden gevrijwaard.

Het is een zeer droge zomer (80 dagen zonder regen), en F.R. Boschvogel schrijft in zijn dagboek: "Brand op een oogstveld naast groot kerkhof. Verscheidene stuiken gingen in de vlammen op. Ik hoor iemand zeggen: Heel de plaatse zou alzo meebranden; In de krant kun je nu lezen: 1000 hectare Limburgse hei en bos in blakende gloed. Sparren en eiken branden als toortsen".

Op 12 februari 1960 breekt een ernstige brand uit op de hoeve van Maurice Eeckman aan de Zabekestraat. Bij de aankomst van de brandweer staat een open hangaar volledig in lichtelaaie. Grote vrees bestond voor de nabijgelegen stallen, waarvan de ruiten al gesprongen waren door de hitte. Uiteindelijk konden ze worden gevrijwaard.

De zomer van 1960 brengt op 7 augustus opnieuw een graanveld-brand, ditmaal bij landbouwer Isidoor Pollet aan de Zeeweg Zuid. Een roggeveld vatte vuur en twee "stuiken" zijn verbrand. Het

onheil kon echter door de betrokkene zelf grotendeels worden bedwongen voor de aankomst van de brandweer.

Op 16 augustus 1964 gaat een "pik-dorsmachine" in de vlammen op en dit op de landerijen van Achiel Strobbe aan de Torhoutstraat. We krijgen in het brandverslag een omstandige beschrijving van deze brand: "De schoonbroeder van loondosscher Buffel (Maertens J.) was aan het pikdorsen op het tarweveld van landbouwer Strobbe Achiel. Plots bemerkte hij dat de achter hem gelegen motor van de machine in brand stond. Onmiddellijk reed hij op het nevenliggende raapveld, en poogde met een snelblusapparaat het vuur te doven; daar hij hierin niet slaagde verwittigde hij de brandweer. Wij vielen onmiddellijk de brand aan met één straalpijp onder hoge druk, konden uitbreiding beletten en spoedig tot volledige blissing overgaan".

De schade bedroeg 80.000 frank.

Watergebrek speelt de brandweer parten bij het blussen van een hoevebrand bij Leon Vansevenant aan de Zeeweg-Zuid op 4 oktober 1965. Schuur en stallen gaan volledig in de vlammen op, maar het woonhuis kon met veel moeite worden gevrijwaard. Veiligheidshalve werd het ontruimd door de eigenaars en de bureu.

Eerst konden vier waterputten en een regenput ter plaatse worden aangeboord, maar wanneer deze leeg waren diende de brandweer 3 kilometer ver water te gaan zoeken.

Op de hoeve van Albert Lievens aan de Moebekestraat gaat op 29 maart 1966 een hangaar in de vlammen op. Oorzaak is een kind dat met lucifers speelde. Water diende gehaald uit een open waterput op 150 meter afstand.

Een schelf met rogge en haver brandt op 6 augustus 1967 bij land-

landbouwer Cyriel Baeckelandt in de Ossebilkstraat. De buren kwamen toegesneld met emmers water en doofden met aarde gensters die oversprongen op een nabijgelegen haverveld.

Probleem was dat water slechts kon worden gevonden aan de waterleiding op 600 meter van de plaats van de brand, en derhalve een dergelijk lange leiding moest worden aangelegd.

De brandweer concentreerde zich met twee lansen eerst op de vrijwaring van het aanpalende veld, en ging daarna pas de eigenlijke brandende mijt te lijf.

De vermoedelijke oorzaak van de brand was het roken van een sigaret.

Op 19 april 1969 staat een loods in brand op de hoeve van Achiël Decherf aan de Processiestraat. De eigenaar had de landbouwmachines nog kunnen buiten rijden, maar voor het overige ging de volledige hangaar met inhoud in de vlammen op.

Oorzaak waren gensters uit de uitlaat van een landbouwtractor.

Op de nationale feestdag van dat jaar 1969 brak brand uit in de stallingen van Remi Casteleyn aan de Torhoutstraat. Daar stonden tijdelijk ook al de meubels opgesteld, gezien men het woonhuis aan het ombouwen was. De bewoners konden nochtans met een tuinslang doelmatig uitbreiding voorkomen, zodat de brandweer de vuurhaard spoedig kon doven.

Op 4 juli 1970 brandt het op de hoeve van Jozef Defevere langs de Heirweg. De inhoud van een bijgebouw, vooral dienstig als werkplaats, gaat er in de vlammen op. De bewoners konden nochtans reeds grotendeels zelf blussen voor de aankomst van de brandweer. Oorzaak was kortsluiting in de motor van een zaagmachine.

Een goede maand later brandden op de hoeve van Cyriel Beernaert

aan de Ossebilkstraat de varkensstallen af. Oorzaak was het stoken van vuur onder een ketel. De brandweer was 12 minuten na de oproep ter plaatse met twee wagens en 21 manschappen. Het dak ging volledig in de vlammen op en een puntgevel diende nadien te worden neergehaald, gezien hij gevaarlijk was gaan hellen.

Op 19 april 1971 werd door een zwakzinnige bewoonster zelf een vuurhaard gesticht aan een strovoorraad gelegen in een klein bijgebouwtje van een woning langs de Processieweg. De brandweer had moeite om het pand te bereiken, gezien het langs een zeer slecht te berijden veldweg op één kilometer van de hoofdweg verwijderd lag. Buren hadden gelukkig met emmers water uitbreiding kunnen voorkomen.

Zelfontbranding van hooi veroorzaakt op 19 juni 1971 een ernstige brand in de bijgebouwen van Louis Devriendt aan de Steenstraat. De brandweer werd overigens ook veel te laat verwittigd.

Vier dagen later doen kinderen die met vuur speelden een kleine hoeveelheid gestapeld hooi in de vlammen opgaan in de stallingen van Camiel Blontrock aan de Torhoutstraat. De bewoners hadden echter zelf het vuur kunnen doven alvorens de brandweer ter plaatse kwam.

Een slecht begin van 1973 met op 2 januari een brand in de koestal op de hoeve Frans Anthierens langs de Ichtegemstraat. De brandweer komt 13 minuten na de oproep ter plaatse met drie wagens. De bewoners hadden voor de aankomst van de brandweer vijf dieren uit de stal kunnen redden en ook de brandweer kon nog twee dieren buiten halen. Twee ander koeien werden na het blussen nog levend maar zwaar verbrand terug gevonden onder het puin, doch dienden op verzoek van de veearts door de brandweer afge-

maakt te worden. Wel kon het aanpalende woonhuis gevrijwaard worden. Kortsluiting werd als oorzaak van de brand aangewezen.

De bliksem slaat op 10 juni 1974 in op het woonhuis van de hofstede Pollet aan de Ichtegemstraat. Een ware ravage wordt aangericht aan het dak, de elektrische leidingen en apparaten, de ruiten en de ganse inboedel, zonder echter brand te veroorzaken.

De brandweer keert onverrichterzake terug naar huis.

Woningbranden

Niet alleen landbouwers werden met brand geconfronteerd.

Op 23 mei 1947 breekt brand uit bij Weduwe Crevits aan de Brugstraat 3. Meer gegevens konden we niet achterhalen, gezien het brandverslag ontbreekt.

Hetzelfde geldt voor een brand uitgebroken bij Cyriel Aelter aan de Eernegemsestraat 21 op 1 april 1950 en voor een brand bij Gustaaf Lievens aan de Torhoutstraat 44 op 27 juli 1950.

De waterput van de gemeente op de hoek van de Engelstraat en de Eernegemsestraat komt goed van pas bij een zwaar uit de hand gelopen brand bij Maurits Vercarre in de Noordstraat 26 (brandverslag niet gedateerd). De brandweer verschijnt maar 30 minuten na de oproep en gans het woonhuis en de stallingen lijden ernstige schade.

Op 30 september 1961 werd brand gesticht in de woning van Maurice Beuselinck aan de Ichtegemsestraat.

De opgeroepen rijkswacht kon het vuur samen met de burendoven

met emmers water, maar vroeg toch voor alle zekerheid dat de brandweer ook zou ter plaatse komen. Deze doofde nog enkele smeulende resten.

Opgemerkt wordt dat het voor een brandweerkorps onmogelijk is om met behoorlijk materiaal ter plaatse te komen, gezien de smalle aardeweg die naar de woning leidt.

Een kind dat met een kaars speelde op een slaapkamer steekt op 26 mei 1966 de kleerkast in brand in een woning langs de Brugse Heirweg. De brandweer is na tien minuten ter plaatse, maar de bewoners hebben zelf het vuur kunnen doven. De kleerkast is uitgebrand en de zoldering en de muren zijn door het vuur aangetast.

Een schouwbrand woedt op 13 januari 1968 bij Albert Vandekinderen aan de Dorpsstraat. De brandweer maakt een opening in de schouw op de zolder en blust daarlangs met emmers water de vuurhaard.

Erger is het op 17 mei van dat jaar bij Jules Desender aan de Veldstraat. Een aanbouw met duivenhok gaat in de vlammen op en een dertigtal duiven komen om. Een brandweerman wordt gekwetst aan de duim bij de blussingswerken.

Op 14 juni 1970 is Noël Portier uit de Veldstraat aan het werken aan zijn motorfiets, wanneer deze plots vuur vat. Hijzelf kon nog voor de aankomst van de brandweer het vuur doven. Diverse voorwerpen zijn verbrand en de muren van zijn garage zijn volledig zwart beroekt.

De brandweer was hiervoor uitgerukt met 31 man.

Op 18 januari 1972 breekt een schouwbrand uit bij de Weduwe Vandendriessche aan de Veldstraat. De brandweer komt 15 minu-

ten na de oproep toe met vier man en het is hoog tijd, want de schouw is al op verschillende plaatsen gebarsten.

Andere vuurhaarden

Op 1 augustus 1962 vraagt de Torhoutse brandweer aan de gemeente Aartrijke een speciale lijst op te maken van alle elementen van het brandrisico op de gemeente.

Uit het antwoord leren we dat er toen niet alleen 1.076 woningen op Aartrijke waren, maar ook diverse nijverheidsinrichtingen (meubelbedrijf Den Eecke, confectiebedrijf Pollet, wasserij De Ster, veevoederfabriek Ingelbrecht, een elektriciteitskabine, een telefooncentrale, 7 benzinedepots, 8 schrijnwerkerijen, 9 beenhouwerijen, 6 maalderijen en 9 bakkerijen) en openbare gebouwen (jongens- en meisjesschool op het dorp, Veldschool, de kerk en het instituut Engelbewaarder (toen nog een "gesticht voor 250 abnormale kinderen" genoemd). Dit instituut was de opvolger van het vroegere "oudemannenhuis".

Aldaar brak op 21 november 1952 een zware brand uit in de hoeve van die instelling.

Om 8u20 werd de brandweer van Torhout opgeroepen die vijftien minuten later ter plaatse verscheen. Omdat vermoed werd dat dit korps de brand niet alleen zou aankunnen, werd om 8u25 ook de Brugse brandweer opgeroepen die om 8u45 ook reeds ter plaatse was (ondanks de veel verdere afstand).

Tegen de middag was het ergste voorbij en kon de Brugse brandweer terug inrukken. De Torhoutse spuitgasten bleven tot 's avonds nablussen. De hoeve en vooral de schuur hadden zware schade geleden. De schade werd geraamd op 400.000 fr en was

verzekerd bij de Boerenbond.

In dezelfde instelling, maar dan reeds omgevormd tot "Gesticht voor abnormale kinderen", brak op 2 juni 1959 opnieuw brand uit, ditmaal in drie kelders dienende voor centrale verwarming.

Bij het werken aan de verwarmingsbuizen sloeg het vuur over op een hoeveelheid opgestapelde vodden en papier. Dit bracht een grote rookontwikkeling teweeg.

Het Torhoutse korps kwam 8 minuten na de oproep ter plaatse met 22 man. Intussen hadden werklieden van ter plaatse reeds met twee blusapparaten en emmers water de brand bestreden. Een pomp van de brandweer werd aangesloten op een andere kelder die vol water stond, en hiermee werd de brand geblust.

Het Brugse korps werd ook verwittigd, maar diende niet op te treden.

Op 27 januari 1963 brak dan brand uit in een vrachtwagen van de melkerij Costo die juist voor het instituut Engelbewaarder was opgesteld. De brandweer verscheen tien minuten na de oproep ter plaatse, maar de brand was al geblust door de chauffeur en mensen van de instelling. De vrachtwagen was niet verzekerd tegen brand.

Een andere autobrand deed zich op 12 november 1972 voor in de Torhoutstraat. Na een aanrijding van twee personenwagens vatte één ervan vuur. Dit kon echter met een blusapparaat gedoofd worden voor de aankomst van de brandweer, die zonder tussenkomst opnieuw kon inrukken. Er werden wel twee gewonden overgebracht naar de Torhoutse kliniek.

In de Noordstraat vatte op 25 september 1976 de personenwagen DAF van Désiré Wittesaele uit Ettelgem vuur bij een verkeersongeval. Twee gewonden werden afgevoerd naar de kliniek te Tor-

en de wagen brandde totaal uit.

Op 11 april 1964 vatte een bromfiets vuur na een aanrijding met een personenwagen in de Bruggestraat. De bestuurster van de bromfiets, Gabriëlle Putteman, vond daarbij de dood en de mede-mede-opzittende dochter Godelieve Moyaert werd zwaar gewond. De brandweer, die na 10 minuten ter plaatse was, kon de brandende bromfiets vlug blussen en voerde dan het meisje op een brancard met de materiaalwagen naar de kliniek, gezien de ziekenwagen zeer lang op zich liet wachten. Onderweg kwam men de ziekenwagen tegen en werd het meisje overgeladen.

Fabrieksbranden deden zich vooral voor in de meubelfabriek DEN EECKE in de Sparappelstraat.

Een eerste dergelijke brand brak aldaar uit op 27 juli 1960. De brandweer werd opgeroepen enkele minuten voor middernacht en was na 12 minuten ter plaatse. Een ganse vleugel van het bedrijf met spuit- en stapelplaats brandde af en een ander vleugel werd aangetast, maar kon dank zij een goede windrichting uiteindelijk grotendeels gevrijwaard worden. Er kon slechts met twee straalpijpen worden gewerkt, waarbij één werd bediend vanuit een plaatse-lijke regenput en een andere via een hydrant op 600 meter afstand. De schade beliep 750.000 fr.

Nauwelijks dertien dagen later brak in hetzelfde bedrijf opnieuw brand uit, maar ditmaal gelukkig veel minder erg. Een kleine brand in een ruimte met opgestapelde meubelen werd nog voor de aankomst van de brandweer door de nachtwaker met een blusapparaat gedoofd. De oorzaak werd gezien in zelfontbranding van poetsvoden die met een scheikundig produkt waren doordrenkt.

De nachtwaker was wel aan de hand verbrand.

Een laatste tussenkomst in dit bedrijf gebeurde op 28 november 1973. In een atelier was vuur opgemerkt door de nachtwaker om

1u05. De brandweer moest over gladde en besneeuwde wegen de plaats van onheil bereiken, maar de nachtwaker had zelf de vuurhaard met drie brandblusapparaten beperkt.

Ook bij voeders Ingelbrecht brak brand uit op 10 juli 1963. De brand bleef beperkt, maar was moeilijk te blussen zonder veel waterschade aan te richten. Bij de aankomst van de brandweer was het magazijn met dichte rook gevuld en zag men overal kleine vlammen tussen de opgestapelde zakken meel en gluten. Men diende de stapel open te trekken en te besproeien, er zorg voor dragend zo weinig mogelijk de omliggende koopwaren te beschadigen. Er kon voor de blussingswerken gebruik worden gemaakt van de waterput van de wasserij.

We kunnen tenslotte ons overzicht van de branden op Aartrijke in de desbetreffende periode besluiten met te wijzen op enkele bosbranden en een tuinbrand.

Tweemaal kort naeen brak brand uit in de bossen en het domein van het kasteel de Maere op 12 en 29 maart 1948.

De Torhoutse brandweer trad op en stuurde hiervoor twee rekeningen naar het Aartrijkse gemeentebestuur. Deze vorderde de eerste vergoeding terug van landbouwer Gerard Lagrou die terzake verantwoordelijk zou zijn geweest en de tweede vergoeding werd teruggevraagd van de Heer de Maere zelf, die ze ook vereffende.

Op 15 september 1959 brak opnieuw een bosbrand uit in het domein de Maere. Het betrof de extreem droge zomer, waarover we hiervoor Boschvogel al aan het woord lieten.

De brand werd veroorzaakt door een onvoorzichtigheid van een landbouwer, die onkruid aan het verbranden was. Eerst werd getracht de brand zelf te blussen en pas na anderhalf uur werd de brandweer opgeroepen. De spuitgasten werd bij de blussingswer-

ken geholpen door omwonende boeren, die blusten met spaden, harken en natte zakken. Er was gelukkig weinig wind, maar de extreem droge humusgrond maakte het uitdoven het vuur zeer moeilijk. De brandweer zette twee wagens in, waaronder de nieuwe hoge-drukwagen. Water diende gehaald te worden uit een onder water staande kelder van een in aanbouw zijnde woning op 3 kilometer afstand. Een meisje werd bij de brand tot in de tweede graad verbrand aan haar voeten.

Een twintigtal sparren van 2 meter hoogte in de tuin van Dr. Teir-
linck worden op 22 juni 1970 door het vuur verzwolgen. Spelende kinderen zijn de oorzaak van deze tuinbrand die reeds bedwongen is door de burens met emmers water, alvorens de 21 Torhoutse brandweermannen komen toegestormd.

Andere tussenkomsten

De brandweer kwam niet alleen tussen bij brand, maar ook bij overstroming en ander onheil.

Ondanks de ligging op een "berg" deed zich ook in Aartrijke watersnood voor.

Zo werd de brandweer op 23 augustus 1965 na stortvlagen opgeroepen voor beginnende overstromingen in een woonhuis in de Veldstraat. Op 3 september van hetzelfde jaar diende de brandweer aldaar opnieuw tussen te komen, gezien het water in de aanpalende beek op het punt stond over te lopen.

Samen met Zedelgem werd ook Aartrijke het slachtoffer van de windhoos van zondag 25 juni 1967.

In de nabijheid van de Zedelgemse kazerne langs de Heirweg kwam een 12-jarige jongen om het leven, toen hij al fietsend door

neervallende bomen werd getroffen.

Ook op het grondgebied Aartrijke lagen langs de Heirweg de bomen afgeknakt, en op de hofstede van Jozef Defevere werd de schuur vernield en diende de varkens bevrijd.

Boschvogel vermeldt in zijn dagboek: "Veel bezoek naar de "Verwoeste Gewesten". De mensen spreken over "bombardementen". Het lijkt er sprekend op."

Ook de brandweer Brugge trad op, vooral op Zedelgems grondgebied.

Het jaar erop, op 11 juli 1968, gaat de Vlaamse feestdag gepaard met een abnormale stormwind die op diverse plaatsen op de gemeente Aartrijke bomen ontwortelt en op de openbare weg doet terechtkomen. Ook bepaalde elektriciteitspalen zijn afgeknakt en de brandweer moet samen met de gemeentewerklieden heel wat werk verrichten.

In de zomer van 1973 deden zich waterbevoorradingproblemen voor te Aartrijke.

De waterleiding bleek defect en werkte vijf uren in twee dagen. De brandweer diende eerst tussen te komen einde juni, vooral in de nieuwe wijken. Ook aan een circus dat toevallig stond opgesteld in het dorpscentrum diende water geleverd. Gezien het euvel bleef aanhouden, werd de brandweer opnieuw opgeroepen. Men reed rond met brandweerwagens in de straten om in potten en kuipen de mensen zoveel mogelijk van drinkwater te voorzien.

Een geprikkelde bevelvoerder merkt op 23 augustus 1973 op: "Als men op gebied van watervoorziening verder in gebreke blijft, zal dat onze voornaamste bezigheid worden".

Vanaf 1 januari 1977 wordt Aartrijke dan een deel van het nieuwe Zedelgem.

Op brandweergebied brengt dit voor Aartrijke echter geen enkele wijziging, gezien de nieuwe gemeente Groot-Zedelgem verder door het Torhoutse brandweerkorps wordt bediend.

In een volgende - en laatste - bijdrage bekijken we branden en brandbestrijding in dezelfde periode 1935 tot 1976 op de deelgemeente Veldegem

Na een rijkgevuuld leven, in dienst van God en zijn volk,
is van ons heengegaan
EERWAARDE HEER

MAURICE VALEER POLLET

Zoon van wijlen Henri en Marie POLLET-STRUBBE

Geboren te Aartrijke op 28 juni 1906.

Priester gewijd te Brugge op 5 augustus 1934.

Onderpastoor van de Sint-Pietersparochie in De Panne
(10.09.1938).

Onderpastoor van de Sint-Laurentiusparochie in Zedelgem
(19.09.1947)

Pastoor van de Sint-Jacobsparochie in Hoeke (15.12.1955)

Pastoor van de H. Drieuldigheidsparochie in Lapscheure
(09.05.1959)

Eervol ontslag op 30 november 1984
en overleden te Varsenare op 11 januari 1996,
gesterkt door de H. Sacramenten der zieken.

De uitvaartdienst werd opgedragen op woensdag 17 januari 1996
om 11 uur in de kerk van de H. Drieuldigheid in Lapscheure-
Damme en hij werd begraven op de begraafplaats aldaar.

R.I.P.

